

Handläggare

Hanna Wåhlén

Enligt sändlista

Information om avslutad förstudieundersökning i södra Deje, Skogsvårdsstyrelsens f.d. skogsplantskola

I Deje i Forshaga kommun har Skogsvårdsstyrelsen tidigare bedrivit skogsplantskola. Sveriges geologiska undersökning (SGU) har genomfört inledande undersökningar som visar att det finns rester av bekämpningsmedel i marken som kommer från skogsplantskolans tidigare verksamhet. En sammantagen bedömning är att det inte finns någon förhöjd hälsorisk att vistas i området.

Miljökonslterna Sweco Environment AB har på uppdrag av SGU genomfört översiktliga miljötekniska markundersökningar av ett flertal områden som tidigare brukats av Skogsvårdsstyrelsens skogsplantskola i Deje. Resultatet av undersökningen i södra Deje sammanfattas i detta brev och rapporten i sin helhet kan laddas ner från SGUs webb.

Områdena som undersökts inom ramen för denna undersökning kallas södra Deje eftersom de ingående delområdena, som namnet antyder, ligger söder om de centrala delarna av tätorten Deje. Marken där plantskoleverksamheten har bedrivits har till största del arrenderats av Skogsvårdsstyrelsen för att driva upp skogsplantor till skogsbruket. De fastigheter som har omfattats av undersökningen redovisas i tabell 1. Privata bostadsfastigheters tomter har inte provtagits i denna undersökning men samtliga fastighetsägare delges information om de slutförda undersökningarna genom detta utskick.

Tabell 1. Fastigheter i Södra Deje som ingått i plantskolans före detta verksamhetsområde.

Delområde	Provtagna fastigheter	Ej provtagna fastigheter
Rudshult 1 (ca 12 ha)	Rudshult 1:32	
Rudshult 2 (ca 9 ha)	Rudshult 1:32, 1:8 och 1:9	Rudshult 1:38, 1:39
Tången (ca 9 ha)	Tången 1:2, 1:3	Tången 1:14-1:18 och 1:25-1:27
Östra Deje 1 (ca 8 ha)	Östra Deje 1:44, 1:4 och 1:59	
Östra Deje 2 (ca 2 ha)	Östra Deje 1:24	

Bakgrund

SGU har i uppdrag att undersöka och vid behov åtgärda föroreningar i mark och grundvatten som orsakats av statliga myndigheter som inte längre finns kvar. Den numera nedlagda myndigheten Skogsvårdsstyrelsen drev skogsplanteskolor på ett antal platser i Sverige, vilka nu undersöks av SGU.

DDT är det bekämpningsmedel som vanligtvis påträffas vid nedlagda skogsplanteskolor eftersom det är en förorening som binder hårt till marken och inte bryts ner så lätt. Det är en insekticid som från början av 1950-talet användes för att skydda skogsplantor mot angrepp från snytbaggar. De vanligaste sätten att behandla plantorna var genom doppning i preparatlösning eller sprutning av plantor i plantsängarna på odlingsfälten.

Resultat av utförd undersökning

I södra Deje påträffas DDT och dess nedbrytningsprodukter i yliga jordprover inom delområdena Östra Deje 1, Östra Deje 2 och Rudshult 2. Skogsplantorna på de tidigare odlingsfälten inom dessa områden besprutades med traktor vilket innebär att DDT har spridits över stora ytor.

I den dricksvattenbrunn som har undersökts har inga halter av bekämpningsmedel, varken DDT eller andra analyserade ämnen, påträffats.

Riskbedömning

För delområdena Rudshult 1 och Tången görs bedömningen att det inte finns någon risk varken för människors hälsa eller för miljön.

De undersökta delområdena Östra Deje 1, Östra Deje 2 och Rudshult 2 där skogsplantor har odlats utgörs i dag framförallt av åker- och betesmark. I Östra Deje 2 ligger också en fotbollsplan och en grusad parkeringsyta vid Tallmövallen. Några risker bedöms inte finnas för människor som tillfälligt vistas inom områdena. Halterna på åkermarken är dock högre än Naturvårdsverkets generella riktvärde för exponeringsvägen, ”intag av växter”. Detta indikerar att viss risk kan finnas för människors hälsa, beroende på aktuellt intag av odlade växter från åkermarken. Det är en teoretiskt beräknad risk som har modellerats fram utifrån uppmätta halter i jorden och som utgår från konservativa antaganden om hur stor andel av växtintaget som kommer ifrån området och hur mycket dessa växter tar upp ifrån jorden.

Vid Rudshult 2 finns bostadshus med omgivande trädgårdar som är belägna på de före detta odlingsfälten. Om halterna inom privat tomtmark är av samma storleksordning som intilliggande åkermark kan viss risk finnas för människors hälsa, beroende på aktuellt intag av odlade växter. Om

egenodlade växter utgör 10 % av en människas intag av växter indikeras att det kan finnas en risk om jorden innehåller 3,4 mg DDT/kg jord. Medelhalterna i yttlig jord inom intilliggande åkermark varierar mellan 6,7 och 14 mg DDT/kg jord. Halterna inom privat tomtmark bedöms vara i nivå med omgivande mark eller lägre om jordmassor togs bort i samband med att husen byggdes.

Naturvårdsverkets generella riktvärden indikerar att det inom delområdena Östra Deje 1, Östra Deje 2 och Rudshult 2 kan finnas en risk för påverkan på markecosystemet, liksom för negativ påverkan på djur högre upp i näringskedjan, exempelvis maskätande fåglar. Det finns inga generella riktvärden för betande djur, exempelvis får, och det går därför inte att utesluta att intag av gräs från plantskolans tidigare odlingsfält kan innebära en risk.

Grundvatten från Östra Deje 1, Östra Deje 2 och Rudshult 2 har inte provtagits men risken för påverkan på grundvattnet från DDT bedöms som låg. Detta baseras på ett flertal analyserade grundvattenprov inom andra delar av Deje där plantskolan har bedrivit verksamhet, men också på ett förmodat stort djup till grundvattenytan. Samt SGUs erfarenheter från genomförda grundvattenundersökningar vid andra skogsplantskolor med likartade förhållanden. Avseende risk för ytvatten bedöms risken för spridning som mycket låg.

Kontakta gärna SGU om du har upplysningar

Vi vill gärna få information om hur massor hanterades när bostäderna i Rudshult 2 byggdes och tar tacksamt emot tips från er som bor i området. Har du kanske gamla foton eller vetenskap om vilken entreprenadfirma eller person som utförde arbetet? Små och stora pusselbitar från historien kan hjälpa oss att förstå området bättre. Har du andra upplysningar om hur plantskolan bedrev sin verksamhet så tar vi tacksamt emot dessa. DDT-perioden från mitten av 50-talet till mitten av 70-talet är förstås extra intressant.

Rester av DDT i marken leder till fortsatta utredningar

Utifrån resultaten från förstudierna planerar SGU att gå vidare med fortsatta utredningar i Deje. Under 2021 kommer SGU bland annat genomföra fördjupade utredningar av DDTs påverkan på markmiljön samt utreda eventuella risker med att bedriva boskapsskötsel. Vi planerar också att utreda om de halter som förekommer i jord på de tidigare odlingsfälten innebär några restriktioner för vad som kan odlas.

Kontaktuppgifter till SGU

Har du frågor är du välkommen att kontakta Karin Eliaeson eller Kristin Forsberg via mail: karin.eliaeson@sgu.se, kristin.forsberg@sgu.se eller telefon: 08-545 215 08, 046-311 772.

Mer information

Rapporten från förstudien kan hämtas via www.sgu.se. Sök på Deje skogsplantkola.

Skogsvårdsstyrelsen f.d. plantskola i Deje, Forshaga kommun. Förstudie, översiktlig miljöteknisk markundersökning inom område Södra Deje, Sweco Environment 2020-09-07

Vänliga hälsningar,

Hanna Wåhlén, Projektledare, SGU